

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
директор НН Інституту
культури і мистецтв
проф. О. А. Устименко-Косоріч
« 30 » серпня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>034 Культурологія</u>
освітня програма	<u>Культурологія</u>
мова навчання	<u>українська</u>

Погоджено науково-методичною
комісією
НН інституту культури і мистецтв
« 30 » серпня 2022 р.
Голова Руденко О. Ф.

Розробник:

А.І. Литвиненко, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Протокол № 12 від «21» червня 2022 року.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології д., мист., проф. О. К. Зав'ялова

Схвалено науково-методичною комісією інсти

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії інституту О.Ф. Руденко

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Магістр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
2-й		-	
Лекції			
24 год.		-	
Практичні, семінарські			
26 год.		-	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
100 год.		-	
Консультації:			
-		-	
Загальна кількість годин – 150		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати комплексні професійні знання та навички з екскурсійної діяльності.

Завдання курсу:

– ознайомити здобувачів вищої освіти з новітніми формами та методами організації та здійснення сучасної екскурсійної діяльності.

– розкрити способи експертної оцінки та культурологічного аналізу сучасних форм та методів організації та здійснення екскурсійної діяльності.

Навчальна дисципліна передбачає формування таких *загальних компетентностей*:

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Курс «Екскурсійна діяльність: теорія та практика» формує такі *фахові (спеціальні) компетентності*:

СК 2. Здатність до оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.

СК 5. Здатність до ефективної взаємодії з представниками інших професій, а також до залучення до розв'язання проблем культури представників громадськості.

СК 7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.

СК 10. Здатність здійснювати експертизу культурних об'єктів та культурних процесів, їх критичний аналіз із застосуванням сучасних методів культурології.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальні курси – «Сучасне мистецтво: концепції та практика», «Культурні ресурси України», «Іміджологія».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання: специфіки текстових та візуальних джерел інформації з екскурсійної діяльності. Уміння: аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів під час екскурсійної діяльності.	ПРН 2.	Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.
Знання: базової термінології з екскурсійної діяльності на державній та іноземній мовах. Уміння: вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово з питань екскурсійної діяльності.	ПРН-6	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів досліджень та проектів.

Знання: інноваційних методів і форм організації та здійснення екскурсійної діяльності. Уміння: здійснювати експертну оцінку інноваційних форми, послуг, культурних практик, форм і методів екскурсійної діяльності.	ПРН 13.	Здійснювати експертну оцінку культурних творів, послуг та благ, культурних практик, культурно-мистецьких та дозвіллевих проєктів.
--	----------------	---

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А 90 – 100 Відмінно	Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
В 82 – 89 Добре	Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
С 74 – 81 Добре	Студент виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але професійно-культурологічний комплекс виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
D 64 – 73 Задовільно	Студент виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з культурологічної літератури, намагається аналізувати мистецькі твори і концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.

E 60 – 63 Задовільно	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
F 35 – 59 Не задовільно	Студент емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
FX 1 – 34 Не задовільно	Недбалість студента щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2					
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.23	Т 2.3	Т 2.4	80	100
Поточний контроль								
10	10	20	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи							20	
2	3	5	2	3	2	3		

T 1.1, T 1.2 ... T 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики

90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: тести, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, усні доповіді та інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРО ЕКСКУРСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.

Тема 1.1. Теорія і методологія екскурсійної діяльності.

Тема 1.2. Педагогіка і психологія в екскурсійній діяльності.

Тема 1.3. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг.

Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ.

Тема 2.1. Основи екскурсознавства та організації екскурсійної діяльності.

Тема 2.2. Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія».

Тема 2.3. Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії.

Тема 2.4. Професійна майстерність екскурсовода.

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРО ЕКСКУРСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.

Тема 1.1. Теорія і методологія екскурсійної діяльності.

Значення екскурсії у туристично-рекреаційній діяльності. Місце та роль екскурсології в системі підготовки фахівців. Поняття про екскурсологію, її об'єкт і предмет дослідження, основні завдання. Взаємозв'язок екскурсології з іншими науками. Історія розвитку екскурсології. Сучасні підходи в теорії екскурсології.

Тема 1.2. Педагогіка і психологія в екскурсійній діяльності.

Екскурсія як педагогічний процес, форма навчання та виховання особистості. Культурно-просвітницькі аспекти екскурсійної роботи. Осмислення екскурсійної інформації. Виховний вплив екскурсовода на екскурсантів. Виховне значення тематичних екскурсій. Виховання у екскурсантів навичок самостійного дослідження об'єктів. Післяекскурсійна робота екскурсовода.

Екскурсія як психологічний процес. Особливості розумової діяльності та їх застосування в екскурсії. Пізнавальна активність під час екскурсії. Дедуктивний та індуктивний методи пізнання в екскурсіях. Механізми сприйняття інформації. Словесні, наочні та практичні методи роботи екскурсовода з екскурсантами. Правила екскурсійного спілкування. Психоемоційний контакт між екскурсоводом і групою, методи його встановлення та підтримки. Зацікавленість та її прояви

Тема 1.3. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг.

Природно-ресурсний потенціал екскурсійної діяльності в регіонах України. Методика розрахунків ємкості територіальних ринків екскурсійних послуг. Шляхи активізації підприємництва в сфері екскурсійного обслуговування.

Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ.

Тема 2.1. Основи екскурсознавства та організації екскурсійної діяльності.

Основні поняття екскурсознавства. Організація діяльності з надання екскурсійних послуг в підприємствах рекреації та туризму. Організація музейних екскурсій. Експозиційно-виставкова складова музейних екскурсій. Надання характерних та супутніх туристичних послуг. Сутність визначення та завдання екскурсії. Науково-прикладні функції та ознаки екскурсії. Класифікація та структура екскурсій.

Тема 2.2. Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія».

Характеристика технології проектування послуги «екскурсія». Вимоги щодо формування екскурсійних послуг. Основні етапи підготовки екскурсії

екскурсоводами. Класифікація методичних прийомів проведення екскурсії. Загальна характеристика показу в екскурсії. Методичні прийоми розповіді та показу.

Тема 2.3. Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії.

Характеристика організаційних вимог, та техніка проведення екскурсії. Поняття «якість екскурсії». Основні критерії оцінки проведення екскурсії. Складові професійної майстерності екскурсовода. Загальні положення щодо здійснення туристичного супроводу. Надання послуг за договором туристичного супроводження.

Тема 2.4. Професійна майстерність екскурсовода.

Виникнення професії «екскурсовод»: вітчизняний та зарубіжний досвід. Престижність професії. Система професійної підготовки та підвищення кваліфікації екскурсоводів. Організація екскурсійної роботи на туристично-екскурсійних підприємствах. Поняття про професійну майстерність екскурсовода. Професійні знання, вміння та навички екскурсовода, їх формування. Система навчальних вправ. Домашні завдання. Екскурсовод як інформатор, коментатор, співрозмовник, порадник, емоційний лідер. Мова екскурсовода. Форми ораторського мистецтва екскурсовода. Фактори, що впливають на екскурсійну майстерність. Шляхи удосконалення екскурсійної майстерності.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. р.		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. р.
Розділ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРО ЕКСКУРСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ												
Тема 1.1. Теорія і методологія екскурсійної діяльності.	18	2	2			14						
Тема 1.2. Психологія і педагогіка в екскурсійній діяльності.	20	2	4			14						
Тема 1.3. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	22	4	4			14						
Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ												
Тема 2.1. Основи екскурсознавства та організації	22	4	4			14						

екскурсійної діяльності.												
Тема 2.2. Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія».	22	4	4			14						
Тема 2.3. Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії.	22	4	4			14						
Тема 2.4. Професійна майстерність екскурсовода.	24	4	4			16						
Усього годин:	150	24	26			100						

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Теорія і методологія екскурсійної діяльності	2	-
2	Психологія і педагогіка в екскурсійній діяльності	2	-
3	Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	4	-
4	Основи екскурсознавства та організації екскурсійної діяльності	4	-
5	Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія»	2	-
6	Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії	2	-
7	Професійна майстерність екскурсовода		-
	Всього	24	

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Теорія і методологія екскурсійної діяльності	2	-
2	Психологія і педагогіка в екскурсійній діяльності	4	-
3	Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	4	-
4	Основи екскурсознавства та організації екскурсійної діяльності	4	-
5	Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія»	4	-
6	Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії	4	-
7	Професійна майстерність екскурсовода	4	-
	Всього	26	

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Теорія і методологія екскурсійної діяльності	14	-
2	Психологія і педагогіка в екскурсійній діяльності	14	-
3	Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	14	-
4	Основи екскурсознавства та організації екскурсійної діяльності	14	-
5	Технологія проектування та формування, а також методичне забезпечення послуги «екскурсія»	14	-
6	Організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсії	14	-
7	Професійна майстерність екскурсовода	16	-
	Всього	100	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2015. 464 с.
2. Бочелюк В. И. Дозвіллезнавство : навчальний. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 208 с.
3. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: Посібник. / Перекл. з нім. В. Лозинський, О. Лянг. Харків : Назаркевич. Львів : Літопис, 2003. 214 с.
4. Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа: навч.-метод. посіб. Житомир : ЖДПУ імені Івана Франка, 2006. 75 с.
5. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності. [текст] навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 178 с.
6. Голубнича С. М. Основи екскурсійної справи. Навчальний посібник. Донецьк, 2013. 156 с.
7. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій. Київ : Видавничий центр КНТЕУ. 2012. 75 с.
8. Основи історичного музеєзнавства : навч. посіб. для студ. іст. ф-ту / О. В. Скус ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 210 с.
9. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник. Київ : Кондор, 2015. 408 с.
10. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навчальний посібник Київ : Кондор, 2014. 166 с.

11. Чагайда І. М., Грибакова С. В. Екскурсознавство : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2014. 204 с.

12. Шевченко В. В. Музеєзнавство: навч. посібник для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2007. 258 с.

Додаткові:

1. Литвиненко А. І. Аналіз та інтерпретація візуальних текстів культури. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*: зб. наук. праць / Київський нац. ун-т театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Київ, 2022 р. Вип. 30. С. 71–76.

2. Литвиненко А. І. Інформаційні технології у професійній діяльності культуролога. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 51. С. 580–585.

3. Музеї Сум: графік роботи та адреси. URL: <https://sm.locator.ua/ua/l/%D1%81%D1%83%D0%BC%D0%B8/%D0%BC%D1>

4. Музеї та галереї у Сумах : <https://cukr.city/city/2021/muzeyi-galerei-sumy/>

5. Музеї України, в яких зберігається державна частина Музейного фонду України URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Музеї_України, в яких зберігається державна частина Музейного фонду України.

6. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв. Посібник / під ред. В. Великочого, Н. Гасюк. Івано-Франківськ : Плай. 2005. 64 с.

7. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 428 с.

8. Салата О.О. Еволюція музею як соціокультурного інституту в умовах глобалізації. *Сумська старовина*. 2013. №XL. С.150-157.

9. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.

10. Суми туристичні. URL: <https://visit.sumy.ua/>

11. Якубовський В.І. Музеєзнавство. Підручник. Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2010. 352 с.

8. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95>

2. Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mkp.gov.ua/>

3. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцями туристичного супроводу : Наказ

Державної туристичної адміністрації України від 24 вересня 2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 42.

4. Туристско-экскурсионное обслуживание. Проектирование услуг : ГОСТ 28681.1-95. [Чинний від 1997-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1997. 26 с. (Національний стандарт України).

5. Туристско-экскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов : ГОСТ 28681.3-95. [Чинний від 1997-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1997. 14 с. (Національний стандарт України).

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

Мультимедійний проєктор, бездротовий доступ до мережі Інтернет.